

AF EN GAMMEL SPROGOFICERS ERINDRINGER

Af pastor emeritus, dr. theol. & cand. mag. Bent Christensen

September 1962 til februar 1964: Rekrut og sprogløjtnantselev

Denne tekst er grundlæggende et uddrag af de *Erindringer*, jeg siden 29. august 2008 løbende har sat på min hjemmeside: www.bentchristensen.dk, undersiden "Erindringer", nærmere betegnet af kapitel 5: "1962-1964. Hæren", hvor jeg fortæller om sprogofficersuddannelsen på Teknikerliniens Befalingsmandsskole (TLBS) 1962-1964 og om min tjeneste som sprogofficer ved Bornholms Værn fra marts til august 1964 (udvidet med nogle ugers frivillig tjeneste i september-oktober 1964), plus indkommanderingerne i årene frem til og med 1968. At jeg som sognepræst i Pedersker-Povlsker Pastorat 1971-1974 i 1972 gik over til at blive feltpræst for Bornholms Værns I. Infanteribataljon, er en anden sag.

I *Erindringer*nes kapitel 4 har jeg gjort rede for såvel mine etiske overvejelser forud for sessionen som de motiver, jeg i øvrigt havde for at vælge militærtjenesten frem for at blive militærnægter eller komme til Civilforsvaret. Jeg valgte altså at blive soldat og var blevet indkaldt til Livgarden. Men en af dagene inden vi skulle op i latin, det sidste mundtlige fag til studentereksamen, kom der et brev til mig fra Forsvaret med et særligt tilbud. Det var noget med, at man i forbindelse med aftjeningen af værnepligten kunne lære *russisk*. Hvad mon det var for noget? Der stod noget om, at man skulle være i god fysisk form. Skulle man måske trænes som agent? Der stod ikke noget nærmere om, hvad det gik ud på. Jo vistnok noget om tjeneste i højere stabe. Men det lød unægtelig på flere måder både spændende og fordelagtigt, så det endte med, at jeg indsendte en ansøgning om at blive optaget på sprogofficersuddannelsen.

Den 3. september 1962 stillede jeg i *Sofielundlejren*, som var en slags anneks til Holbæk Kaserne, og hvor *Sjællandske Trænregiments* rekrutkompagnier lå. I to måneder var de fjorten andre sprogløjtnantselever og jeg ganske almindelige rekrutter i 1. Kompagni i I. Trænbataljon, hvor vi fik vor - gode - grundlæggende enkeltmandsuddannelse.

Jeg tror, det var selve den 1. november 1962, vi kom til TLBS, *Teknikerliniens Befalingsmandsskole*, i den nu nedlagte Ryvangens Kaserne, som var en del af Svanemøllens Kaserne, Sjællandske Trænregiments kaserne. Den 1. november var regimentets 11-års fødselsdag, og vi var med til den store fødselsdagsparade oppe på selve Svanemøllens Kaserne. Og så havde alle fri - bare ikke vi nye sprogelever på TLBS! Vi skulle indrette os på vore nye stuer - med perfekt skabsorden og det hele. Og vi blev i det hele taget holdt beskæftiget hele dagen. Under kommando af vor klasseløjtnant løjtnant Johansen, som var meget dygtig - og meget skrap.

Vor start på TLBS var i det hele taget rekrutchok nummer to, på sin vis værre end det første. Vi havde nok regnet med, at vi skulle leve en ret privilegeret tilværelse, men både i vor tid som "menige sprogelever" i november og december måned 1962 og i vor tid som sergentelever i første halvår af 1963 blev vi kørt ret hårdt. Måske var det simpelt hen bare en del af uddannelsen og træningen, men meningen var måske også, at vi som det elitehold, vi i flere henseender var, ikke skulle komme til at gå og bilde os for meget ind. Men oven i selve den ret hårde behandling, vi fik, kom så de særlige krav, uddannelsen stillede til os. Og de var det virkelig hårde. Det blev gjort klart for os, at hvis vi, som det hedder, ville med, så måtte vi hænge ved. Og andet behøvede man ikke at true os med! Selv om der efterhånden var nogle, der forlod foretagendet frivilligt, fordi de syntes, prisen var for høj.

Teknikerliniens Befalingsmandsskole var, som navnet siger, først og fremmest en skole for "teknikere", hvilket ville sige færdiguddannede teknikumingeniører og civilingeniører, der vist overvejende skulle have med de elektroniske ting at gøre, som allerede dengang fandtes i hæren. Og sådan et sted var det jo meget passende at anbringe sådan nogle som os. Men vi holdt os meget for os selv. For selv om i hvert fald de fleste af os var langt yngre end ingeniørerne, følte vi os en hel del hævet over dem. Ja, undskyld, men sådan var det. Men vi snakkede da med dem og havde i virkeligheden et udmærket forhold til dem.

Fra begyndelsen af vidste vi ikke ret meget om, hvad det egentlig var vi skulle uddannes til, andet end at hovedfaget var russisk, og at der også var militære fag. Men vi vidste, at vi alle hørte til de bedste i studenterårgangen, og det gav jo allerede en vis selvfølelse.

Man kunne have forventet, at der havde været lidt "intellektuelt miljø" i det mellem os sprogelever indbyrdes. Men det blev ikke tilfældet. Hvordan det kan have været på andre hold, ved jeg ikke, men hos os var det en uskreven, men ganske fast håndhævet regel, at der ikke skulle være nogen "kulturfims" eller nogen konkurrence om, hvem der var mest "intellektuel" og "kulturel". Det var næsten udelukkende, når vi i forskellige sammenhænge var på tomandshånd, vi førte mere dybsindige samtaler. Ellers kørte vi bare løs med vor uddannelse, som jo også lagde beslag på stort set alle vore kræfter. Vi var simpelt hen soldaterkammerater - om end i en ret speciel sammenhæng. Men vi havde det udmærket sammen.

Jeg kan ikke lade være at fortælle lidt om mine kammerater. Den - på alle områder - dygtigste på vort hold var den senere universitetslektor, dr. phil. og nuværende rigsarkivar Johan Peter Noack. Og hans far var professor i Ny Testamente Bent Noack. At jeg senere skulle få med Noacks far at gøre på teologiens område, kunne ingen af os drømme om. Jeg kan vist også godt tillade mig at nævne senere ambassadør Jørgen Reimers, som på det tidspunkt allerede var cand. jur. med tilknytning til Udenrigsministeriet. Og der var Ole Arndal, som også var ældre end os andre, ja, vist mere eller mindre havde en magistergrad i litteratur, og som allerede var tilknyttet Berlingske Tidende. Han blev vist senere Berlingske Tidendes korrespondent i Moskva. Og Peter Alberg Jensen blev professor i slaviske sprog ved Stockholms Universitet.

Men det er sådan set også underordnet, hvad vi senere blev til. For selv om vor selvbevidsthed altså var stor, gik vor horisont stort set ikke længere end højst til slutningen af februar 1964, hvor vi ville blive udnævnt til løjtnanter af reserven - hvis vi vel at mærke nåede så langt. Det var vi ni ud af femten oprindelige plus nogle senere tilkomne der gjorde. Men foreløbig gjaldt det om at få lov til at fortsætte på sergentskolen efter jul!

Jeg ved heller ikke, hvor meget jeg skal fortælle om vor uddannelse. Det er sådan set ikke de store militære hemmeligheder, jeg kan røbe; Den Kolde Krig er jo for længst forbi. Men vi har jo for ikke så længe siden set, at denne særlige tjeneste er et følsomt område. Og hvad mere er, da jeg den 17. september 2009 sad og var i gang med anden redigering af bl.a. dette afsnit, var foged-sagen mod tidligere jægersoldat Thomas Rathsack og hans forlag endnu i gang! Jeg kan dog sige, at det var en god uddannelse. Og det gælder selvfølgelig først og fremmest selve hovedfaget russisk. Allerede efter ét års forløb fik vi en sproglig eksamen, der var på niveau med universitetets bifagseksamen, og jeg kan den dag i dag opleve, at selv de mest venstreorienterede folk, jeg kan møde i en eller anden russisk sammenhæng, viser stor respekt, når jeg fortæller, at jeg er gammel sprogofficer.

Og uanset at det var "den potentielle fjendes" sprog, vi lærte, og uanset hvor ikke bare rædselsfuld, men også latterlig sovjetkommunismen var, elskede vi dette smukke sprog. Jeg gjorde i hvert fald og har gjort det siden. Vi læste også efterhånden en del litterære tekster. Af forfattere, der straks melder sig i min erindring, kan jeg nævne Gogol, Lermontov og Tjekhov.

Af vore russisklærere kan jeg huske følgende: stud. mag. Dinsen (russisk udtale), professor Gunnar Svane og lektor Georg Sarauw.

Men det var altså hårdt. Man kan ikke sige, at russisk i sig selv er et svært sprog. Der er da en hel del bøjningskemaer at få lært, men når man kan det nogenlunde, er det værste af det hele at huske eller finde ud af, hvor *tryk* skal ligge, ikke bare i selve nominativ- eller infinitivformen, nej, trykket skifter ofte også under såvel substantivers som verbers bøjning. Et rent mareridt! Men når man skal til at lære russisk, som ganske vist er et indoeuropæisk sprog, må man - bortset selvfølgelig fra enkelte mere eller mindre genkendelige fælles indoeuropæiske ord og fra de mere eller mindre direkte fremmedord - banke hvert eneste ord ind i hovedet som ren indtærning. Og det varede ikke længe, før vi måtte banke over hundrede gloser ind hver dag. Nogle gange skrev vi de sidste, vi manglede, op på et stykke papir, som vi tog med i seng og gav en sidste omgang,

inden vi sov. Den slags kaldte vi i vor jargon at "gejle gloser" (jfr. "gejling" af sko- og støvlesnuder til højglans med et fugtigt stykke vat eller lignende). Et andet ord for noget af det samme var at "lidre", jfr. ordet "krigsliderlig", som var almindeligt i hæren for selve det at "gå for meget op i det". At "lidre med sine ting" betød i vor jargon at arbejde perfektionistisk eller at "morakke". Vi havde ikke andre hjælpemidler end ordbøger, især den lille, men fantastisk gode "Langenscheidts Taschenwörterbuch der russischen und deutschen Sprache", og vor også meget fine - østtyske! - grammatik, E. Tauscher og E.-G. Kirschbaum: "Grammatik der russischen Sprache", og så ellers nogle udleverede kladdehæfter og Bic-kuglepenne. Nej, vi havde nogle gange også lytteøvelser, hvor vi skrev af fra en spolebåndoptager. Det var den vildeste hi-tech! Jeg husker især optagelsen af Jurij Gagarins heltemodtagelse på Den Røde Plads, hvorfra jeg den dag i dag kan gentage de ord, hvormed ordet blev givet til Nikita Khrusjtjov. Men vi brugte også litterære tekster, vist blandt andet Gogols "Næsen". Først under et af de sidste efteruddannelseskurser (såkaldte fortsættelseskurser), jeg var på, vistnok i 1968, oplevede vi det moderne sproglaboratorium på Østerbrogades Kaserne, hvortil sprogofficersuddannelsen da var blevet flyttet.

Men også undervisningen i de andre fag var god. Vi fik videreudbygget vor enkeltmandsuddannelse med skydning (gevær og senere maskinpistol og pistol), skyttehulgravning, muddertur og det hele, og i sergentskoletiden modtog vi gruppeføreruddannelse. Min opgave til sergenteksamen var fx "infanterigruppen som forpatrulje", vel at mærke i praksis, oppe i et nordsjællandsk øvelsesterræn, hvor vi også havde fået vor praktiske uddannelse i gruppetjeneste. Under det afsluttende løjtnantskoleforløb modtog vi undervisning i både sø- og luftkrigslære samt, navnlig, i stabstjeneste og land-taktik på divisions og brigadeniveau, med afsluttende skriftlig eksamen. Og vi fik fysisk træning, uddannelse i nærkamp osv. På løjtnantskolen også eksercits med geværer, hvor vi skiftedes til at lære at kommandere. Det var vi ret gode til! At vi også fik en omfattende undervisning i faget efterretningstjeneste, herunder fx tyding af luftfotos, siger sig selv. Og der var undervisningen og træningen i afhøring af krigsfanger. Det var et hårdt forløb, men vi fik også virkelig noget til gengæld. - Jeg kan måske sætte den sammenligning ind her, jeg har tænkt på flere gange, mens jeg har arbejdet med dette kapitel i *Erindringer*, nemlig, at det er, som det er blevet sagt om *boksning*: Kampen er væmmelig, men træningen er god!

Vor skole indgik også i det almindelige beredskab på Svanemøllens Kaserne. Et par gange stillede vi med kasernevagten, ved Ole Niensensvej eller ved hovedvagten oppe på selve kasernen - under kommando af en af de sergenter, der var ingeniørløjtnantselever på skolen. Engang var der "kupalarmering" (øvelse) på kasernen. Da lå jeg og et par af mine kammerater lidt bag kaserneporten ved Ole Niensensvej og forstærkede og sikrede et tungt 12,7 mm maskingevær, der lå, så det kunne skyde ud ad vejen. En gang eller to var der også stor almindelig alarmering. Så rykkede hele kasernen, deriblandt vores skole, ud og gik i overlevelsese- eller beredskabsområde nogle steder oppe i Nordsjælland.

Vi oplevede også nogle gange, at vort eget hold blev vækket midt om natten og sendt på natøvelse. Den værste var en, der foregik oppe på Nordsjællands kyst, ja, på et tidspunkt et stykke ude i Kattegat! For vi fik at vide, at stranden og høfderne var minerede og blev kommanderet udenom. Men det var ikke så slemt endda. Nogle få timers strabadser er ikke noget. Det rigtig slemt er det, de rigtige infanterister kommer ud for - med flere døgn på den bare jord i regn og kulde og blæst og uden megen søvn.

I selve vor undervisning havde vi også faget "sovjetkundskab" med tilhørende indføring i marxismen-leninismen med den jødiske slovak, doktor jur. Kønig, der var flygtet fra nazisterne og kom til Danmark efter krigen, hvor han blev ansat i Forsvarets Efterretningstjeneste som kyndig i sovjetiske forhold. Og det var noget, der virkede som en kraftig vaccination, een gang for alle. Heller ikke det snakkede vi meget om, men vi kunne jo ikke andet end trække overbærende på både smilebåndet og skulderen.

Mange læsere tror måske, at der til en uddannelse som vores også hørte "indoktrinering" af nationalistisk og anden ideologisk karakter. Men det var ikke tilfældet. Dels er den slags ikke noget, der dyrkes i Danmark, dels ville de, der måtte have forsøgt sig med den slags, ikke være

nået langt. De ville rent ud sagt være blevet til grin. (Når højere officerer ved særlige lejligheder fik sagt bare et enkelt gammeldags-højtideligt ord for meget, blev der gjort meget grin med det bagefter).

Selv tænkte jeg vist aldrig på, at det var Danmark som "fædrelandet", vi skulle forsvare, og vi var jo også kun en del af det samlede NATO-forsvar. Det var for mig selve den helt elementære frihed, det drejede sig om, friheden fra kommunismen. Helt overordnet var det friheden fra et forfærdeligt diktatur, men det var også friheden fra en stupid og beton-grå kultur. Efterhånden læste vi jo også sovjetiske aviser og tidsskrifter og hørte sovjetisk radio, og det har siden den tid været mig en gåde, at vitterligt højt begavede kulturpersonligheder har kunnet sværme for den slags - eller kunnet være bløde over for det. Men senere er jeg, ikke mindst som teolog, blevet klar over, hvilke mekanismer der er på spil.

Den militære del af vor uddannelse havde flere formål. Vi skulle kunne begå os i systemet, forsvare os selv og fx kunne deltage i nærforsvaret af en kommandostation og måske selv kunne føre lidt kommando i en helt ekstrem situation (vi skulle jo ende med løjtnantsstjerne på). Men navnlig skulle vi vide, hvad det hele handlede om, når vi skulle bruge vore russiskkundskaber i praksis, det være sig ved oversættelse af dokumenter i fredstid eller i forbindelse med mere "skarpe" ting.

Vi fik naturligvis også et indgående kendskab til Sovjetunionens militære organisation og udrustning.

Jeg har tænkt meget over, hvad jeg skulle skrive om faget *afhøringstjeneste*. Det er jo, som allerede nævnt, stadig et varmt emne. Og jeg vil nøjes med at sige, at alt, hvad jeg har hørt om eller været med til, har overholdt alle regler, men at hele krigsfangesituationen jo er en ussel situation, og at man heller ikke behøver at have megen fantasi for at forestille sig, hvilken fristelse man kan blive udsat for i en krigssituation, hvor man fx står over for en fange, der ved, hvor den atom-raket står, der snart skal affyres mod os! Jeg kan også sige, at dette var et af de - altså få - alvorlige emner, mine kammerater og jeg drøftede indgående. - I øvrigt er selve det rent sproglige i denne forbindelse svært, ikke mindst hvad det (i videste forstand) militærfaglige angår. Til løjtnantseksamen afhørte jeg "en nedskudt sovjetisk pilot", der skulle have bombet flådehavnen i Korsør.

I *Erindringer* har jeg i overskriften til dette afsnit brugt betegnelsen *en slags klosterliv* om denne tid. Og dermed mener jeg selvfølgelig, at der stort set ikke var hverken tid eller kræfter til andet end at prøve at følge med i uddannelsen. Bortset fra weekenderne, hvor vi som regel havde orlov, var vi ikke meget uden for kasernen. Og i den såkaldte sergent-tid (tiden mellem udnævnelsen til sergent og optagelsen på løjtnantskolen), hvor jeg sov hos min søster og svoger i Lyngby, gik aftentimerne også med studium. Nogle få gange gik vort hold i byen sammen, fx til en russisk film eller en enkelt gang i Tivoli. Men ellers var det knokle og knokle og knokle.

Til sidst kom løjtnantseksamen. Og vi fik taget mål til vore nye uniformer med epauletter og stjerner på. Da eksamensresultatet forelå, skulle vi vælge tjenestested - i eksamensresultat-rækkefølge. Men da jeg havde det laveste resultat af os, der havde valgt at blive i hæren, var der ikke noget valg for mig. Det blev Bornholms Værn! Hvad jeg slet ikke var ked af. Det lød eksotisk og spændende. Hvad det også blev.

Det var stort, da vi fik vore uniformer på og blev samlet i et klasseværelse, hvor skolechef major Lind holdt en fin lille tale for os og ønskede os til lykke - og vist blandt andet formanede os til at forblive os selv, hvor stolte vi end var over at være blevet officerer. - Og vi var jo stolte; vi havde virkelig knoklet hårdt og gået meget igennem for at få det lille stykke femtakket gult metal på skulderstroppen.

Marts til august/oktober 1964: Løjtnant på Bornholm

I min første tid som sprogløjtnant i Bornholms Værns og Bornholms Regions stab havde vi til huse i *Kommandantgården*, det smukke og hyggelige gamle hovedkvarter med det flotte hus ud til gaden, som var *Oberstens* tjenestebolig, chefen for Bornholms Værn og Bornholms Region og dermed *Bornholms Kommandant*. Allerede her kan man høre noget om Bornholms særlige stilling og historie. Jeg mener bestemt, obersten hed E. Haarby Hansen.

Da jeg meldte mig til tjeneste, var det først på min egen kommende arbejdsplads, *efterretningssektionen*. Chef-E, kaptajn G. Nielsen, var nemlig også adjutant, så oversat til civilt sprog var E-sektionen også en slags oberstens forkontor. Obersten var imidlertid ikke til stede, da jeg mødte, så jeg blev modtaget af stabschefen, Værnets næstkommanderende, selv om det ord aldrig blev brugt; det var altid "stabschefen".

Oberstløjtnant G. Asmussen, tog meget venligt imod mig, og jeg skulle i hele min tid ved Værnet få et godt forhold til ham. Stabschefen var selvfølgelig venlig mod alle, men jeg mener, at jeg allerede her oplevede, hvordan de højere officerer behandlede os sprogofficere med en blanding af overbærenhed og respekt. På den ene side var vi jo ikke officerer på samme måde som fx de infanteriløjtnanter, der først som sergenter havde være gruppeførere og nu var delingsførere, men på den anden side tilhørte vi altså en særlig elite, hvilket også betød, at vi alt andet lige havde en eller anden fin civil fremtid foran os. Desuden stod vi som "specialister", der bare indgik i staben, uden for den egentlige kommando-kæde, så at der ikke var så meget "disciplin" på spil i forholdet til os. Mine to nærmeste forgængere var Lars Poulsen-Hansen, nu kendt som tolk og ekspert i russiske og postsovjetske forhold (1962), og løjtnant Gettrup (1963).

Jeg fik straks et virkelig godt indtryk af oberstløjtnant Asmussen, et indtryk, som kun blev forstærket under min tjeneste ved Værnet, både ved, hvad jeg selv var vidne til, og ved den måde, han af alle blev omtalt på. Han var ikke bare en meget dygtig officer, men også et i det hele taget meget intelligent og dannet menneske. Han endte sin karriere som generalløjtnant og chef for NATO-landstyrkerne i Jylland og Slesvig-Holsten, det, der på NATO-sprog hedder COMLANDJUT (Commander Allied Land Forces Schleswig-Holstein and Jutland).

En god officer vil altid prøve at styrke sine soldaters moral (hvilket altså i det militære sprog betyder psykiske tilstand, motivation osv., jfr. "kampmoral"), og det var tydeligt, at stabschefen ville understrege, hvor særligt og vigtigt et sted Bornholm var. Han har selvfølgelig godt vidst, at mange har følt det som en slags straf eller i hvert fald uheld at blive sendt til Bornholm. Så han gjorde opmærksom på, at vi var NATOs forpost mod øst, og at de to radarer på Rytterknægten i Almindingen kunne følge alle flådebevægelser i denne del af Østersøen og registrere bevægelser af fly langt ind i Warszawapagtens område. Til gengæld kunne vi også blive angrebet i løbet af ganske kort tid, hvis det skulle være. Det ville fx kun tage en MIG-jager fra en af Warszawapagt-baserne i Polen ganske få minutter at flyve til Bornholm. Og han fortalte ydermere, at der for ikke så længe siden havde været en meget nervepirrende situation, idet Rønne havn var blevet fyldt med sovjetiske trawlere, der angiveligt havde søgt ly dér på grund af dårligt vejr. Man kunne ikke vide, hvad disse trawlere var fyldt med, og man havde forberedt sig på lidt af hvert. Jeg hørte senere en kampvognsdelingsfører fortælle, at man havde været i virkelig højt beredskab ved den lejlighed.

Nu skete der ikke noget. Det har nok bare været fredelige trawlere. Og hvad kan man forestille sig Sovjetunionen havde villet opnå og villet risikere? Men det siger noget om stemningen. Og det hører med til den militære børnelærdom, at man ikke bruger tid på at prøve at gætte sig til fjendens *hensigter*, men udelukkende prøver at tage højde for hans *muligheder!* Det var i hvert fald under alle omstændigheder en kendt sag, at mange af de trawlere og andre fartøjer fra Warszawapagt-landene, der sejlede i området, fx var ualmindelig godt udstyret med radioantennor og lignende udstyr!

Man skal, hvad Bornholms særlige situation angår, også huske på, hvordan det var ved slutningen af Anden Verdenskrig. For mens man i det øvrige Danmark fejrede tyskernes kapitulation og dermed befrielsen, blev Rønne og Nexø bombet af sovjetiske fly (7. og 8. maj 1945), fordi den tyske styrke på Bornholm kun ville overgive sig til de vestallierede magter. Det endte dog med, at de måtte overgive sig til sovjetiske styrker, der gik i land på Bornholm den 9. maj. Og så var Bornholm ellers besat af sovjetiske styrker i næsten et år - indtil den 5. april 1946. På et tidspunkt var der seks tusind sovjetiske soldater på Bornholm, og der var bekymring for, at besættelsen skulle blive permanent; Bornholm lå jo langt inde bag det, der senere skulle blive kendt som "Jerntæppet", faktisk en smule østligere end det, der i dag er den polske by Szczecin. Og inden Sovjetunionen rømmede øen, havde den danske regering måttet forsikre, "*at Danmark uden nogen som helst deltagelse af fremmede tropper straks er i stand til med egne styrker at besætte øen Bornholm og dér fuldt ud oprette sin egen administration.*" En interessant formulering, som vi talte en del om i Bornholms Værn, for ifølge den var vi der jo for at leve op til denne forsikring. Og der deltog rigtignok aldrig enheder fra andre NATO-lande i vore øvelser.

Bornholms Værn var pdes. hvad der svarer til et regiment (personelforvaltende myndighed og uddannelsesenhed), men var pda. organiseret som en lille brigade med alle dertil hørende våbenarter: infanteri, panser (kampvognseskadron og opklaringsdeling), feltartilleri, luftværnsartilleri og telegrafkompagni. Forsyningstjenesten og andre støttefunktioner varetoges af regionsstabskompagniet, der, som navnet siger, også var stabs- og støttekompagni for hele Bornholms militærregion. Var der allerede dengang også et værkstedskompagni, eller kom det først til senere? I Værnets fredsstyrke indgik ud over regionsstabskompagniet og telegrafkompagniet kun én infanteribataljon og kampvognseskadronen med opklaringsdelingen samt ét haubitsbatteri og luftværnsbatteriet, men i mobiliseringsstyrken indgik yderligere en infanteribataljon og yderligere to haubitsbatterier. Hvert batteri havde, så vidt jeg husker, seks 105 mm trukne haubitser. Med den fulde styrke var Bornholms Værn virkelig en lille brigade. I mobiliseringsstyrken indgik, så vidt jeg husker, også to lokalforsvarsbataljoner.

Som senere omtalt var "regimentsmærket" for Bornholms Værn det karakteristiske lille mærke med fabeldyret griffen. Men de to infanteribataljoner havde de berømte store skibe som "regimentsmærker" - et minde om disse bataljones fortid som marineinfanteri. Jeg fik senere den ære at være feltpræst for "Første Marineinfanteribataljon", som vi yndede at sige. I den gik man med blå halsklud, og når man blev råbt op, svarede man ikke, som det ellers er tilfældet i hæren, "Her!", men "Halløj!" Man sagde også, at der i hvert fald på et tidspunkt var anbragt en skibsklokke på gangen i belægningsbarakken, hvorpå stuevagten "slog glas" som på et skib. Der var ingen aktuel realitet bag dette. Men det kom lidt frem, når bataljonen deltog som orange styrke under øvelser "ovre".

I øvrigt var det bornholmske infanteri dengang cykelbårent! Det lyder vanvittigt. Men jeg kan da minde om, at nogle af de japanske enheder, der under Anden Verdenskrig erobrede Singapore, efter sigende var cykelbårne. Og under bornholmske forhold var der stadig - i hvert fald i nogle henseender - god mening i det. Det cyklende infanteri var altid ledsaget af en lastbil, der kunne samle cyklerne op, når det skulle være, så infanteristerne kunne optræde til fods, og når de kørte på cyklerne, kunne de komme frem næsten overalt, så de altså blandt andet kunne skyde mange genveje.

Men jeg begyndte altså min tjeneste i de trange, men hyggelige lokaler i den gamle Kommandantgård. På et senere tidspunkt flyttede hele værns- og regionsstaben ud på *Store Almegård*, den gård, som *Almegårds Kaserne* er opkaldt efter. Her var der lys og plads - og få skridt til mit kvarter og officersmessen (før havde jeg cyklet frem og tilbage). Selve min værnepligtstjeneste sluttede med udgangen af august 1964, men da min chef kaptajn G. Nielsen skulle på kursus i september-oktober, tilbød jeg at tage frivillig tjeneste i denne periode. Det passede fint med, at jeg lige kunne komme i gang på Københavns Universitet og så ellers tage disse ekstra uger på Bornholm - og tjene de penge, det gav.

I efterretningssektionen (E-sektionen) indgik til daglig foruden chefen (og i månederne marts til august sprogløjtnanten) en militærpolitisergent, hvilket sidste skal ses i sammenhæng med det

forhold, at også det, der med nogle store ord kan betegnes som "kontraefterretningstjenesten" og "den indre sikkerhed", hørte til sektionens ansvarsområde. Vi havde desuden kontakt til Politiets Efterretningstjeneste. Jeg husker i hvert fald, at jeg kort efter min ankomst blev sendt hen på politistationen for at præsentere mig for den politikommissær, eller hvad han var, som var særligt ansvarlig for den side af sagen. Kort efter min ankomst tog kaptajn Nielsen mig også med op til både Marinedistriktet og Flyverdetachmentet, som vi naturligvis havde et særligt forhold til. Vi var i hvert fald nede i flåderadarens bunker, hvor vi så radarskærmen og de øvrige ting. Desuden hører forudsigelsen af vejret under efterretningssektionen, altså under operative forhold, hvor vejret jo kan have stor betydning for operationssektionens (O-sektionens) arbejde med planer og befalinger. - Staben i en brigade og tilsvarende består af fire sektioner, der fra gammel tid nævnes i rækkefølgen "A - E - O - T", nemlig **A**djudantursektionen (alt med personel), **E**fterretningssektionen, **O**perationssektionen (uddannelse, planlægning og føring) og **T**ransport- og forsyningssektionen.

Selve den daglige tjeneste er der ikke så meget at sige om. Det var jo den taktiske efterretningstjeneste ved Bornholms Værn og Bornholms Region, jeg skulle beskæftige mig med, og den foregår jo pr. definition kun under virkelige forhold eller under øvelsesforhold. Så ud over, at jeg oversatte nogle militære dokumenter fra russisk til dansk, som Forsvarsstaben sendte over til mig, bestod den daglige tjeneste først og fremmest i, at jeg fik sat mig grundigt ind i forholdene, herunder selvfølgelig det, vi "i en given situation", som det hed, kunne komme til at stå over for. Det havde vi en hel del materiale om. Men der var, også hvad vore egne forhold angår, meget at lære, herunder vor ejendommelige lille øs militære geografi.

Der kunne være dage, hvor jeg ikke havde meget at lave, så jeg besluttede at give mig selv et lille særligt suppleringskursus, nemlig i *polsk!* Forholdet mellem de to *slaviske* sprog russisk og polsk svarer jo nogenlunde til de to *germanske* sprog tysk og dansk, så det skulle ikke være så svært. Jeg anskaffede mig en begynderlærebog i polsk og en polsk-tysk og en tysk-polsk ordbog, og så gik jeg ellers i gang.

Det var først nogle år senere, vi hørte mumlen om, at man var blevet klar over, at vi i tilfælde af et angreb på Danmark meget vel kunne risikere at komme til at stå over for polske enheder. Jeg har fx hørt, at Warszawapagten ville kunne finde på at sætte to polske divisioner i spidsen for et angreb mod Danmark. Det gjorde mig allerede dengang ondt at høre. Vel er vi lige meget mennesker alle sammen, også russerne og de andre folk i Sovjetunionen, men det havde alligevel været helt særlig sørgeligt, hvis danskere og polakker skulle blive tvunget til at slå hinanden ihjel. Jeg hørte i den forbindelse også noget om, at man fik travlt med at indføre polsk i sprogofficersuddannelsen, og jeg ser nu i Wikipedia, at "fra 1972 til 1993 uddannede man også sprogofficerer i polsk".

Jeg kom senere til at beskæftige mig meget mere med polsk, som nu er det slaviske sprog, jeg beskæftiger mig mest med. Og det, jeg vil fortælle her, er, at da jeg en dag i 2006, iført min danske præstekjole, stod på gaden i Świnoujście og ventede på det polsk-danske, katolsk-lutherske par, der havde bedt mig forrette en kirkelig velsignelse af deres borgerligt indgåede ægteskab, var der blandt andet et par mænd, der kom hen og ville høre, hvad jeg var for en. Da jeg forklarede dem det, ville de også høre, hvorfor jeg kunne polsk, og jeg fortalte så om det hele, inklusive min tjeneste på Bornholm. "Ja, det er mærkeligt", sagde den ene af mændene, "for dengang gik jeg og forberedte mig på at angribe Bornholm!". Man kan selvfølgelig aldrig med sikkerhed vide, hvad der ligger i en sådan replik, men det er alligevel tankevækkende. Nu udbrød vi imidlertid mere eller mindre i kor: "Gud være lovet, at vi ikke kom i krig med hinanden!".

Som allerede nævnt var kaptajn Nielsen foruden at være chef for efterretningssektionen også adjutant, så vort kontor altså dermed også fungerede som "chefens forkontor". Nogle af de reserveofficerer, der passerede igennem her, kunne man senere se i høje stillinger. Jeg blev også inddraget i adjutant-tjenesten. Blandt andet fik jeg engang til opgave at lave et udkast til oberstens tale ved det årlige dyrskue, men der kom, så vidt jeg husker, ikke noget ud af det. På et tidspunkt blev min rolle formaliseret, idet jeg fik tillagt funktionen som ordonnansofficer ("hjælpeadjutant"). Det var da noget. Men det mest ærefulde ved det var, at stabschefen gav mig den adjutantsnor, han selv havde båret, da han var adjutant for en general. Jeg måtte dog skille den ad. For så højt oppe havde adjutanten en dobbeltsnor. Adjutantsnoren, som er beklædt med noget gyldent væv,

hænger i venstre skulderstrop og er historisk set beregnet til at stikke venstre hånd i, med notesblokken, så den kan tjene som støtte, mens adjudanten med højre hånd skriver ned efter chefens diktat.

Bortset fra de forskellige småting, jeg hele tiden havde lavet, kom jeg to gange rigtig i funktion som ordonnansofficer ved Bornholms Værn. Den ene gang var, da CINCNORTH, dvs. *Commander in Chief, Allied Forces, Northern Europe*, besøgte Bornholm. Det var en britisk general, som havde sin frue med. Hende ledsagede jeg fra lufthavnen i Rønnes største og flotteste taxa. Den anden gang var ved en parade, hvor adjudanten ikke kunne være til stede. Her gik jeg blandt andet "tre skridt bagved og tre skridt til venstre" for obersten, da han skridtede fronten af, og ledsagede ham i det hele taget.

Jeg er ikke klar over, hvad den britiske NATO-generals besøg betød i forhold til det ovenfor citerede sovjetiske krav om, at der ikke måtte være fremmede tropper på Bornholm. Jeg mener ikke, besøget blev omtalt som kontroversielt, men husker, at det blev opfattet som noget meget stort og særligt. Og det var i hvert fald et klart udtryk for, at Bornholm indgik i NATOs krigsorganisation (COMLANDZEALAND osv.). Hvad mon der har været af tidligere, tilsvarende besøg? - I øvrigt husker jeg også, at der engang under en øvelse var en amerikansk oberst, der besøgte Værnets kommandostation. Det blev der vist slet ikke snakket om, men jeg tror nok, jeg tænkte lidt over, om det nu var noget, der gik an. Det var jo under en feltøvelse. Han havde dog absolut ingen soldater med!

En anden slags større opgave, jeg fik som ordonnansofficer, var deltagelsen i forberedelsen af en stor parade på Galløkken, naturområdet syd for Rønne, som tidligere har været militær øvelsesplads - og henrettelses-sted! "Galløkken" er en sammentrækning af *Galgeløkken*, dvs. det sted, hvor galgerne stod. Ordet "løkke", som kendes fra flere stednavne, betyder "indhegnet stykke jord".

Jeg nåede at opleve en del parader under min tjeneste ved Bornholms Værn. Den allerførste gjorde et stort indtryk på mig. Det var noget helt andet end de ganske beskedne parader, vi havde haft i rekrutbataljonen og på Svanemøllens Kaserne. Nu var det med det hele, altså blandt andet fanemarch og forbidefilering, hvorunder maskingeværskytterne i alle infanteribataljonens grupper gik med deres maskingeværer, som blev båret fuldstændig urokkelig vandret på højre skulder. Det så både flot og råt ud! Men jeg husker også den store parade og festlighed i anledning af NATOs 15 års fødselsdag, altså den 4. april 1964.

En helt særlig begivenhed var den store *tappenstreg* gennem Rønne, som blev holdt engang i sommeren 1964. Her var Danske Livregiments Musikkorps kommet over for at være med, og vort eget tamburkorps havde fået intensiv træning vist af en mand fra Livgardens tamburkorps. Tappenstregen gik gennem Rønnes gader og gjorde holdt forskellige steder, blandt andet ved kommandantens og stabschefens boliger. Her blev der så givet en lille "koncert".

Jeg husker også åbent hus-dagen på Almegårds Kaserne. Blandt andet fordi jeg den dag var det, der hed vagtinspektør. Det nåede jeg at være et par gange, og det var ret stort for mig, fordi det på en eller anden måde betød, at jeg blev betragtet så meget som officer, at man kunne betro mig den tjeneste. For efter den almindelige daglige tjenestes ophør var der kun to officerer i tjeneste på hele kaserne, nemlig en premierløjtnant, der var vagthavende officer, og så den af os unge løjtnanter, der var vagtinspektør. Som vagtinspektør bar man uniform model 44 ("battle dress") og skråhue og havde støvler på. I livremmen bar man sin pistol med skarp ammunition. Foruden at være til stede og udføre visse tilsynsopgaver, blandt andet af ammunitionsbunkeren og drivmiddeldepotet (benzin og dieselolie m.m.), skulle man inspicere beredskabsvagten (10% af styrken) og kasernevagten med dertil hørende arrest. Men på åbent hus-dagen kom der flere opgaver til, fx efterlysninger over højttaleranlægget og besvarelse af spørgsmål og løsning af problemer.

På et tidspunkt sagde stabschefen, at nu var "Chris", som han altid kaldte mig, vist erfaren nok til at kunne være med i tjenesten som "middagsvagt" i staben, hvilket ville sige, at jeg i

middagspausen nogle gange sad ved de telefoner, der havde forbindelse opad i systemet og til de to radarstationer - og med en stor manual foran mig med instrukser for alle mulige situationer. Men ansvaret var ikke så stort endda; der ville jo i praksis altid være nogle af stabens rigtige medlemmer nede i officersmessen, og ellers var der en telefonliste at gå efter.

Under min frivillige tjeneste, hvor jeg i beskedent omfang udfyldte funktionen som chef-E (med kaptajnen i O-sektionen, "lille O", som den egentlig ansvarlige), deltog jeg også i stabsmøderne. Et af punkterne på disse møders dagsorden var beretninger fra de forskellige sektioner. Jeg tror ikke, jeg havde noget egentligt at berette, men for at føre mig lidt frem - og bidrage til underholdningen - kom jeg hver gang med en "strategisk" melding, nemlig en lille ting fra den sovjetiske avis "Izvestija", som jeg privat abonnerede på. Det kunne være en ting af mere seriøs strategisk betydning (fx om forholdet mellem Sovjetunionen og Kina), men som regel var det et eksempel på, hvor latterlige ting der blev skrevet i denne avis, fx en rigtig propagandistisk vittighedstegning. Alle fra obersten og nedefter fandt sig i det og morede sig vist også sammen med mig.

Som en del af min uddannelse sørgede jeg for at komme til at besøge nogle af de andre enheder. Jeg besøgte telegrafkompagniets radiocentral, som varetog vor forbindelse udadtil, hvilket jo især vil sige opadtil. Og jeg besøgte luftværnsbatteriet, hvor et par af mine løjtnantskammerater demonstrerede deres radar for mig. Men det allermest spændende var, at jeg fik overtalt en af kampvognsdelingsførerne til at lade mig komme med i hans kampvogn under en øvelse ude på øvelsesterrænet.

Bornholms Værns "pansertropper" hed "Bornholmske Dragoner", og der var endnu så meget rytteri i dem, at officererne under paraderne stod med deres sabler, som om de stadig sad på en hesteryg. De gik også med "blærepind", altså den lille stok, man især kan se britiske officerer gå med, ofte stukket ind under armen. De havde i officersmessens hall en særlig træblok med små huller i, hvor de kunne stille deres blærepinde, inden de gik ind i selve messen. Alle kampvognene var endnu i min tid af typen M 24 Chaffee, hvis historie gik helt tilbage til Anden Verdenskrig. Men i mange henseender er en kampvogn en kampvogn, så vi affandt os med dem. Og et af mundheldene i Værnet var, at panserkending, det bestod i at kunne kende en M 24 - og være klar til at skyde på alt andet.

Hvad selve efterretningstjenesten angår, var det øvelserne, der var det mest interessante. Den første store øvelse, jeg deltog i, fandt sted ret kort tid efter min ankomst. Det var interessant at se, hvordan Værnets og Regionens kommandostation fungerede, under transport, ind og ud af stilling, og i selve funktionen som kommandostation. Der var kontorvogne og telte fyldt med radioer, felttelefoner, situationskort, skrivemaskiner og en duplikator. Jeg var med til at gennemgå de meldinger, vi fik, og til at føre situationskortet, og jeg passede også radio og telefon i stille perioder, så kaptajnen også kunne få noget søvn.

Vi havde også somme tider "gæster", dvs. folk, der skulle have husly og/eller adgang til radio og telefon. Engang var gæsten en flyvermajor, en såkaldt *air liason officer*, en flink mand, som jeg underholdt mig godt med. Det var også spændende at se, hvordan han på et tidspunkt rekvirerede to F-100 jagere til et angreb på blå kommandostation - "med raketter og napalm"! Jeg så ham udfylde signalblanketten, på engelsk, som det jo altid er i NATOs flystyrker. Men det var ret uhyggeligt, da de lidt senere kom. For blå kommandostation - det var også os! Vi var på een gang øvelsesledelse og kommandostation for de blå enheder. Jeg stod og så dem dykke ned over os, og jeg prøvede at forestille mig, hvordan det ville have været, hvis det havde været virkelighed. Ja, så havde jeg jo ikke stået sådan og kigget. Men igen må jeg sige, at selv om det var noget, der gav stof til eftertanke, så var det alligevel ganske abstrakt og uvirkeligt.

En anden uhyggelig ting var, at vi under øvelser i vor sektion havde en menig siddende, som var en dygtig matematisk student, og som havde til opgave løbende at lave en "MET-A" (tror jeg det blev forkortet), dvs. en "atom-meteorologi", en model af, hvordan det radioaktive nedfald efter et a-våben ville blive, det være sig et, fjenden havde anvendt, eller et, vi selv havde anvendt. Vinden er jo ikke ens i de forskellige højder, så jeg mener, han i hvert fald især byggede på de målinger, artilleriafdelingen i forvejen lavede til sig selv ved simpelt hen at sende en ballon op og registrere

dens bevægelser i de forskellige højder. Men måske har han også haft andre data. Og så sad han ellers med nogle tabeller og sin regnestok og lavede sine mere eller mindre sneglehusagtige tegninger af, hvordan nedfaldsområdet ville blive i forhold til *ground zero*. Man skal bemærke, at både han og artilleristerne brugte regnestok. Der var ikke noget, der hed computer! Et skræmmende arbejde, men en begavet ung mand.

Et punkt i min uddannelse var, at jeg (som alle andre, der ikke ligefrem selv deltog) overværede en stor såkaldt kampskydning på skydeterrænet ved Raghhammer. - Jeg kunne ikke vide, at dele af dette skydeterræn godt syv år senere skulle blive en del af det ene af mine sogne (Pedersker), og at vi ofte skulle blive vidne til, at en 105 mm haubits stod og skød få hundrede meter fra præstegården. - En kampskydning er en øvelse, hvorunder der - med iagttagelse af en lang række sikkerhedsregler - skydes med skarpt med alle våben fra håndvåbnene og op til kampvognskanonerne og artilleriet, herunder 40 mm luftværnskanonerne.

Den på sin vis største efterretningsopgave på øvelsesniveau, jeg nåede at få, var i forbindelse med en stor totalforsvars- og stabs- og signaløvelse. En stabs- og signaløvelse er en øvelse uden deltagelse af selve enhederne som sådanne, altså kun med førings- og signalelementerne; jeg mener, det i dette tilfælde var ned til og med kompagniernes kommandostationer. På denne måde kan man øve mange ting uden for stort besvær og for mange omkostninger. Men i dette tilfælde var det altså også en totalforsvarsøvelse, hvori ikke alene hele Bornholms Region med Bornholms Værn, Bornholms Marinedistrikt, Flyverdetachment Bornholm og hjemmevernet deltog, men også civilforsvaret, amtet (og kommunerne?) og Bornholms Radio. Man øvede altså procedurer, kommunikation m.m. for alle, der ville få særlige opgaver i en krigssituation. Og det var selvfølgelig uhyggeligt at forestille sig. Men igen var det også storslået at se, hvordan hele samfundet kunne være fælles om at prøve at klare en sådan situation med så få civile tab som muligt. Begge disse sider af sagen oplevede jeg stærkt, når Bornholms Radio sendte meldinger ud over de højtalere, der var anbragt i alle kontorer, men som altså i en virkelig situation ville være blevet sendt ud på samme måde som Bornholms Radios almindelige udsendelser.

Under selve øvelsen deltog jeg på sædvanlig måde i behandlingen af de indgående meldinger samt i efterretningssektionens samarbejde med operationssektionen. Jeg husker i sidstnævnte forbindelse, hvordan det blev overvejet at sætte luftværnsbatteriets 40 mm kanoner og 12,7 mm firlingemaskingeværer ind mod den fjendtlige landsætning ved Dueodde. Men netop denne landsætning (som altså var fuldstændig "supponeret", dvs. kun eksisterede på papiret og i meldingerne) havde jeg et helt særligt forhold til. Kaptajnen havde nemlig, da øvelsen skulle forberedes, sagt til mig, at nu skulle jeg prøve at være orange divisionschef! Jeg skulle altså forberede det billede af den fjendtlige landsætning, som skulle udgøre orange del af øvelsesgrundlaget. Og det var ganske interessant.

Den sovjetiske motoriserede infanteridivisions organisation kendte jeg ud og ind. Men hvordan skulle den transporteres over Østersøen og blive sat i land på Bornholm? Vi havde alle mulige oversigter over, hvad der kunne blive sat ind mod os, og jeg var også i kontakt med højere niveau'er for at få et helt klart og aktuelt overblik over den sovjetiske amfibiekapacitet i Østersøen. Og jeg kan vel godt her i 2008 røbe, at den dengang i 1964 var overraskende beskeden. Så vidt jeg senere har hørt, blev den vist udvidet betragteligt i 1970'erne. Men man kan som bekendt også transportere soldater og materiel på almindelige skibe, og så enten sætte det hele i land med brug af landgangsfartøjerne i flere vendinger og/eller se at få erobret en havn. I denne forbindelse kan jeg nok også røbe, at havneminering var noget, man talte en del om i staben.

Men jeg fik da - i min egenskab af "sovjetisk divisionschef" - samlet så megen kapacitet, at jeg kunne få sat et forstærket regiment i land ved Dueodde, dvs. et motoriseret infanteriregiment på tre bataljoner plus i hvert fald dele af en panserbataljon og noget artilleri m.m. (Dengang kunne jeg ikke vide, at dette område engang skulle blive en del af et af mit sogn Polvsker!). Og jeg fik lavet et forslag til, hvordan de landsatte enheder skulle fordeles og rykke frem.

En i princippet virkelig situation indtrådte i begyndelsen af august, nemlig i forbindelse med den såkaldte Tonkinbugt-episode. Der var på et tidspunkt tale om en vis forhøjelse af beredskabet. Jeg

tror, den var ganske beskeden, men der var i det mindste tale om, at der hele tiden var forbindelse mellem de forskellige instanser i efterretningstjenesten. På et tidspunkt sagde kaptajnen til mig: "Nå, løjtnant Christensen, hvad skal vi sige til obersten? Skal vi sige, at vi bør gå i hullerne?". - "At gå i hullerne" ville sige, at vi iværksatte "Operationsbefaling nr. 1", som altid lå klar (i såvel en øvelsesversion som en skarp version), hvilket ville sige, at vi rykkede ud af kasernen og spredte os ud over et større område og gravede os ned dér, så vi var så lidt sårbare som muligt. Der var forskellige alarmgrader for rømning af kasernen. Den laveste grad indebar, at vi brugte den nødvendige tid til at få alt med ud. Den hurtigste indebar, at vi simpelt hen forlod kasernen så hurtigt som overhovedet muligt, dvs. nærmest som vi stod og gik, (altså fx i tilfælde af varsel om et umiddelbart forestående overraskelsesangreb fra luften).

Nu vidste jeg godt, at det stort set var en spøg fra kaptajnens side. Han kunne godt lide at fyre den slags ting af indimellem, hvorfor hans øgenavn ved Værnet da også var "Mystiske G". Hvis der virkelig havde været tale om en så alvorlig udvikling af situationen, ville vi naturligvis have fået en sådan ordre ovenfra - medmindre vi selv, herunder vore to radarer, var blevet opmærksomme på en helt umiddelbar trussel, og det var der overhovedet ikke tale om. Men jeg sagde til kaptajnen, at nu ville jeg prøve at lave mit eget lille stykke strategisk efterretningstjeneste, så jeg hentede min private radio og stillede ind på Moskva for at høre timenyhederne. Og da jeg havde hørt dem, kunne jeg besvare kaptajnens spørgsmål på denne måde: "Hr. kaptajn, jeg melder, at episoden overhovedet ikke blev omtalt i timenyhederne, hvilket helt klart betyder, at Kreml ikke ønsker at puste situationen op, så at der altså næppe er sandsynlighed for, at Bornholm vil blive angrebet". - Det var selvfølgelig den sovjetiske parti- og statsledelse, der suverænt bestemte, hvilke nyheder der skulle bringes eller ikke bringes i medierne. Det siger sig selv, at man også hele tiden havde siddet og lyttet til den sovjetiske radio i Forsvarets Efterretningstjeneste. Men dette var altså min personlige lille aktivitet. Det var den mest tilspidsede situation, jeg havde oplevet i min soldatertid siden Cuba-krisen 1962. Og bare selve tanken om muligheden af et sovjetisk angreb kunne godt give kuldegysninger.

I slutningen af august 1968 var jeg indkommanderet til deltagelse i det årlige fortsættelseskursus for sprogofficerer med rådighedstjeneste og opholdt mig i Jægersprislejren. Og det var altså under Warszawapagtens invasion af Tjekkoslovakiet. Så vidt jeg kan regne ud, havde jeg i denne omgang ikke også været på Bornholm. Måske fordi jeg tidligere havde brugt den del af min rådighedstjenestetid på noget andet. Men jeg kan huske, at en kollega, som lige var kommet fra Bornholm, fortalte to ting om, hvordan denne situation blev oplevet dér. Jeg har ikke hørt noget om det fra andre kilder, men genfortæller her, hvad jeg fik fortalt dengang. For det første var radarerne på Bornholm blevet "blændet" af en eller anden luftart eller lignende. Det lyder mærkeligt, men sådan sagde han. Han sagde også, at man havde forsøgt at samle noget af det pågældende stof i nogle store plastikposer. For det andet var der sådanne aktiviteter i farvandet omkring Bornholm, at Værnet på et tidspunkt havde sendt opklaringsdelingen ned til Dueodde med skarp ammunition udleveret. - Hvis der er læsere, der kan be- eller afkræfte dette, hører jeg gerne fra dem. Af SPAM-grunde sætter jeg ikke min mail-adresse ind her, men man kan se, hvordan den kan dannes, hvis man går på min indledningsvis omtalte hjemmeside.

Der var et ualmindelig godt arbejdsklima i værns- og regionsstaben. Der blev udvekslet mange hyggelige og kvikke bemærkninger. Vi havde et tæt forhold til O-sektionen, dvs. CH-O, en meget dygtig major, og OO (operationsofficeren), en også meget dygtig kaptajn. Jeg husker desværre ikke deres navne. CH-T (chefen for transport- og forsyningssektionen) hed major Hermansen, en fin og venlig mand. Han blev senere ansat ved Bornholms Amt, hvor jeg i min præstetid fik med ham at gøre. Så var der en kaptajn i A-sektionen (personelforvaltning), hvis navn var Hougaard eller Haugaard. Han var en utrolig flink og hyggelig mand, som jeg fik et virkelig godt forhold til, altid god for en frisk bemærkning. Og jeg mener bestemt, det var ham, der i 1972 ringede til mig på Værnets vegne og spurgte, om jeg ikke kunne tænke mig at blive feltpræst. Også chefen for A-sektionen var en flink og fin mand. Han hed vist major Hvalkof. Endelig var der sekretariatet, som lå lige ved siden af os, og som vi naturligvis havde med at gøre flere gange om dagen. Der var det altid hyggeligt at komme ind. Det blev ledet af en dygtig og flink premierløjtnant, hvis navn jeg desværre ikke kan komme på. Og så havde det en civil kontordame! Og obersten havde en civil kvindelig sekretær.

Både i det daglige og under øvelserne var det alligevel begrænset, hvad jeg fik lært. Da jeg senere fik rådighedstjeneste, kom jeg ud i infanteribataljonens stab - som EO/ORDO, dvs. efterretnings- og ordonnansofficer. Her opdagede jeg for alvor, hvor meget jeg ikke kunne. Men jeg fik lært en del om det helt virkelige liv ude ved fronten. Et højdepunkt var, da jeg under en øvelse på Sjælland, som vi deltog i, virkelig kom i funktion som ordonnans- og forbindelsesofficer. Men som sagt: Formålet med min tilstedeværelse var netop, at jeg skulle lære, hvordan det hele foregik i virkeligheden. Jeg fik også lært meget på det menneskelige plan. Det kan måske lyde underligt for uindviede, men Forsvaret er en ganske rar arbejdsplads, og officerer er i den bedste betydning af ordet fine mennesker. De lavere grader havde jeg, som forholdene i militæret jo var, ikke ret megen egentlig kontakt med. Men det, jeg så og hørte, gav mig stor respekt for også stregbefalingsmændene (sergentgruppen) og de menige, en respekt, jeg til fulde fik bekræftet, da jeg senere blev feltpræst og kom alle tæt ind på livet.

Til slut vil jeg nævne det altid hyggelige - og til tider ganske lystige - messeliv i Almegårds Kasernes officersmesse. Der var som sagt en del af de ældre officerer, der viste mig sprogløjtant venlig interesse. Men ellers var det naturligvis mest os unge løjtnanter, der holdt sammen. På den måde fik jeg også et ret direkte indblik i, hvad det ville sige at være delingsfører i infanteriet, kampvognsdelingsfører eller fx halvbatterifører i artilleriet. Vi respekterede hinanden. For de andre var jeg en spændende, lidt mystisk ekspert, og for mig var de de rigtige officerer, som jeg respekterede meget.

Jeg var mere eller mindre aktiv i hæren frem til vinteren 1976/77, hvor jeg gjorde tjeneste som feltpræst for det danske FN-kontingent på Cypern, og jeg fortsatte, om end helt passivt, som feltpræst, til jeg fyldte 60. Trods den uhyggelige baggrund ser jeg med taknemmelighed tilbage på hele min uddannelse og tjeneste. Det russiske har jeg - efterhånden mere og mere som grundlag for videre slaviske sprogstudier - haft megen brug for, ikke mindst i mellemkirkelige sammenhænge fra 1990 af. Men også selve de karakterdannende og "symbolske" sider af den militære uddannelse og erfaring har jeg på mange måder gavn af den dag i dag.

Bent Christensen
september 2009

rådighedstjeneste: aftale mellem Forsvaret og en reserveofficer om at han/hun efter aftjent værnepligtstid vil lade sig indkalde til øvelser og uddannelsesformål i korte perioder. Aftalen gælder typisk indenfor et tidsrum på 3 år.